

Berliinin muurin avautuminen ja läntiset reaktiot

Berliinin muuri oli rakennettu elokuussa 1961 estämään itäsaksalaisten joukkomuuttoa länteen. DDR:n väkiluku oli ehtinyt laskea jo 19 miljoonasta 17 miljoonaan, mutta rajojen sulkeminen lähes lopetti muuttoliikkeen. Pakenemisesta länteen tehtiin uuden lain mukaan rikos ”tasavallasta pako” (saks. Republikflucht), jonka yrityksestäkin seurasi rangaistus ja joka voitiin estää ampumalla.

Saksalaisia siirtyi tai pakeni eri syistä jatkuvasti länteen, mutta vasta elokuussa 1989 Unkarin rajojen avautuminen mahdollisti tuhansien joukkopaon. Syksyn 1989 kuluessa paine DDR:n hallitusta kohtaan kasvoi matkustusrajoitusten lieventämiseksi, vaikka vaarana oli jälleen koulutetun työvoiman massamainen muuttoaalto. Aikaisemman kokemuksen mukaan erityisesti sairaanhoitohenkilöstö oli halukasta lähtemään länteen, missä palkkataso ja työolot olivat selvästi paremmat.

Suurten mielenosoitusten paineessa DDR:n hallitusta ja puoluejohtoa uusittiin lokamarraskuun vaihteessa. Uusi hallitus päätti lieventää matkustussäädöksiä saadakseen työrauhan. Myös Tšekkoslovakian hallitus vaati lopettamaan itäsaksalaisten kauttakulun alueensa kautta Unkariin, joka oli avannut rajansa loppukesällä. DDR:n hallitus ja SED:n puoluejohto valmistelivat marraskuun alkupäivinä uusia rajanylitys- ja matkustussäädöksiä.

Marraskuun 9. päivänä iltapäivällä pidetyn puoluejohdon kokouksen päätösten julkaisemiseksi järjestettiin tiedotustilaisuus. Johdon edustajana toiminut Günter Schabowski luki monimutkaiset määräykset ja vastasi sitten toimittajien kysymyksiin. Hän ei itsekään ollut aivan selvillä uusien määräysten voimaantulosta, vaan antoi ymmärtää rajojen ylittämisen olevan heti vapaata. Televisio välitti tiedon siinä muodossa, että kaikki rajoitukset ovat poistuneet. Tarkoitus oli kuitenkin ollut liittää mukaan vielä eräitä ehtoja ja aloittaa uuden käytännön mukainen toiminta vasta myöhemmin.

Kuultuaan tiedon matkustamisen vapauttamisesta monet ryntäsivät heti rajanylityspaikoille ja vaativat rajavartioita avaamaan puomit. Näin myös tapahtui, mikä jälkeen Länsi-Berliiniin ja Länsi-Saksan puolelle lähti pitkiä autojonoja sekä paljon juhlivia ihmisiä. Pian alkoi myös aukkojen tekeminen Berliinin muuriin, koska ylityspaikkoja piti saada nopeasti lisää. Muuriin ilmestyikin kohta pieniä aukkoja, joista pääsi pujahtamaan toiselle puolelle. Juhlintaa jatkui koko yön, eikä sen jälkeen ollut enää mahdollista saada rajoja kiinni. Virallisia rajanylityspaikkoja oli lähikuukausina edelleen vähän, joten juna- ja moottoriajoneuvoliikenne pysyi säännösteltynä. Toisaalta rajan valvonta löystyi siinä määrin, että tavaraa alkoi virrata lännestä itään suuria määriä.

Marraskuun kuluessa noin 130 000 itäsaksalaista siirtyi länteen. Muuttoliikkeestä tuli suuri ongelma, johon liittotasavallan hallituksen piti puuttua. Liittokansleri Helmut Kohl esitti marraskuun lopulla ”Saksan kysymyksen ratkaisemiseksi” 10 kohdan ohjelman, jonka tarkoituksena oli lähentää Länsi- ja Itä-Saksaa toisiinsa, mutta varsinaisesta yhdistymisestä ei vielä puhuttu.

Yllättävä muurin avautuminen ja sen jälkeiset tapahtumat tekivät kaikille kuitenkin selväksi, että DDR:n olemassaolo oli vaakalaudalla. Toisaalta Saksan yhdistymisen tiellä oli monia periaatteellisia ja käytännön esteitä. Yksi niistä oli toisen maailmansodan voittaneiden miehitysvaltojen oikeudet, jotka edelleen rajoittivat Saksan liittotasavallan ja DDR:n suvereniteettia. Berliinissä toimi yhä liittoutuneiden sotilashallinto.

Ulkomailla yleisesti riemuuttiin muurin avautumisesta, mutta salaisissa keskusteluissa tehtiin selväksi, että yhdistyminen ei olisi pelkästään saksalaisten päätettävissä ja siihen vaadittaisiin vielä paljon aikaa, ehkä vuosikymmenen verran. Saksan liittotasavallan läntisistä liittolaisista vain Yhdysvallat ilmoitti kannattavansa verraten pikaista yhdistymistä.

Luonnollisesti myös Neuvostoliitolla oli paljon varauksia, koska Itä-Saksan menetys tulisi merkitsemään koko neuvostoimperiumin luhistumista. Toisaalta Gorbatsšov kieltäytyi puuttumasta asevoimin saksalaisten sisäisiin asioihin. Neuvostoliiton joukot saivat jyrkän käskyn välttää kaikkia provokaatioita, jotka olisivat voineet aiheuttaa tilanteen kärjistymisen.

Kaikista epäilyistä ja varoitteluista huolimatta suuri joukko ihmisiä piti Berliinin muurin yllättävää avautumista kaikkein näkyvimpänä merkinä kylmän sodan päättymisestä. Euroopassa alkoi pohdinta, mitä se lopulta tulee merkitsemään.

Lähteet: 9. November. Das Jahr danach. Vom Fall der Mauer bis zur ersten gesamtdeutschen Wahl. Eine Chronik in Dokumenten und Bildern (Heyne, München 1991); Karl Kaiser, Deutschlands Vereinigung. Die internationalen Aspekte (Bastei-Lübbe, Bergisch Gladbach 1991), s. 35-39; Helmut Kohl, Erinnerungen 1982-1990 (Droemer, München 2005), s. 954-1047; Helmut Kohl, Vom Mauerfall zur Wiedervereinigung: Meine Erinnerungen (Droemer, 2009); Mary Elise Sarotte, 1989. The Struggle to Create Post-Cold War Europe (Princeton University Press, 2009), s. 28-87; Frederick Taylor, The Berlin Wall 13 August – 9 November 1989 (Bloomsbury 2006), s. 597-636; Pekka Visuri - Tuomas Forsberg, Saksa ja Suomi. Pohjoismainen näkökulma Saksan kysymykseen (WSOY, 1992).

Internetissä: http://fi.wikipedia.org/wiki/Berliinin_muuri, http://de.wikipedia.org/wiki/Berliner_Mauer, http://en.wikipedia.org/wiki/Berlin_Wall, http://de.wikipedia.org/wiki/Deutsche_Wiedervereinigung, <http://www.berlin-mauer.de/videos/schabowski-verkuendet-maueroeffnung-726/>; <http://www.spiegel.de/thema/wiedervereinigung/>